

Вітаємо з Днем Незалежності України!

Презентація спогадів «Марічки»

Олег КОЦАРЕВ

15 червня в Національному Музеї історії України в Києві відбулася презентація книжки спогадів Марії Савчин «Тисяча доріг». Її проводили спільно видавництво «Смолооскип» і Український інститут національної пам'яті. І якщо видавництво забезпечило, скажімо так, літературно-книжковий бік заходу, то Інститут національної пам'яті zorganizував такий колоритний ілюстративний матеріал, як справжні справи з архіву НКВД, присвячені безпосередньо Марії Савчин та її побратимам і посестрам. Усі охочі могли їх узяти та погортати, щоб відчувати не лише дух і настрої доби, а й саму її матеріальну фактуру.

А розпочав вечір директор «Смолооскипа» Ростислав Семків.

– Друга світова війна була потрясінням такого роду, про яке його очевидці часто не мають сили говорити, не хочуть згадувати. Марія Савчин (псевдо – «Марічка») знайшла в собі сили розповісти про важкі часи, про драматичні та болючі події. І не тільки залишила свідчення, а й створила літературно сильну книжку. Якщо кажуть, що переможці пишуть історію, то це той випадок, коли історію справді пишуть переможці. Адже Марія Савчин ані на мить не сумнівалася в успіхові боротьби за незалежність, яка тоді могла здаватися безнадійною. Ну, а місія нашого видавництва – робити, щоб такі «послання у вічність» ставали книжками.

Виступив на презентації відомий громадсько-історичний діяч, голова Українського інсти-

туту національної пам'яті Володимир В'ятрович.

– Уперше я прочитав спогади Марії Савчин у 1995 році. Я тоді був другокурсником, уже визначився з фаховим інтересом саме до історії УПА. Але зник, що більшість матеріалів із цієї теми – сухі та фактологічні тексти. Коли ж я взявся до цих мемуарів, був вражений їхньою інакшістю, яскравістю. З цієї книги били емоції, від неї було гіді відірватися. «Тисяча доріг» читалися, мов пригодницький роман. І це ж іще треба брати до уваги, що вона писала в емоційно складній для себе момент, коли її, між іншим, звинувачували у співпраці з КДБ. Але Марія Савчин була надзвичайно сильною особистістю, за будь-яких обставин. Я пам'ятаю її приїзд уже до незалежної України, виступ в університеті. На нього викладачі, як заведено, зігнали силоміць студентів, кот-

рим нічого не було цікаво. Але ця літня маленька жінка за вісімдесят у лічені хвилини зуміла повністю привернути їхню увагу та не відпустити до кінця зустрічі. Для мене Марія Савчин – взірць харизматичної людини. А її книжка це ще й ідеальне видання для тих, хто нічого не знав про УПА, але хоче дізнатися.

Однією з родзинок презентації в Музеї історії була участь у ній молодих поеток, смолооскипських лауреаток, які читали найдинамічніші уривки з книжки «Тисяча доріг». Так, Катерина Девдера читала уривок про особливості сімейного життя в упівському підпіллі, а Катерина Рудик – про поїздку до Західної Польщі, де Марія Савчин ледь не найнялася працювати до офісу польських спецслужб.

Далі виступила людина, що до неї, як з'ясувалося, книжка «Тисяча доріг» має прямий стосунок. Це директорка книгарні «Смолооскип» Ольга Погинайко.

– Добре, що книжка Марії Савчин вийшла саме цьогогоріч, бо маємо 75-ту річницю створення УПА. Адже вона є, серед іншого, таким собі посібником із УПА. З якого можна дізнатися, наприклад, як у якому регіоні робилися криївки. Або про те, що навчальна книжка повстанців заради конспірації мала на обкладинці назву «Пашні буряки». Також Марія

Савчин дохідливо пояснює, чому і як упівці боролися без надії. Мені було цікаво читати «Тисячу доріг» як жінці. Марія Савчин чимало рефлексує на тему жінки в УПА з різними нюансами, в неї є феміністичні пасажи. Нарешті, ця книжка була

стрибувати на вулицю з вікна, а через те, що «Марічка» залишила в руках польських спецслужб свою грудну дитину, логічно розраховувавши, що їх у кожному разі розлучать). Катерина Рудик прочитала історію про різні псевда в УПА та кумедні випадки, з ними пов'язані. А насамкінець знову Дарина Гладун зачитала такий собі «гепі-енд зі

Читання уривків «Тисячі доріг». Зліва направо: Катерина Девдера, Катерина Рудик, Дарина Гладун

важливою для мене особисто. Бо я виростала в тих місцях, де були криївки, могили повстанців... І ось на сторінках «Тисячі доріг» я зустріла згадку про бійця на псевдо «Далекий», котрий був моїм двоюрідним дідом!

Ще одна молода поетка Дарина Гладун прочитала уривок зі спогадів, що в ньому Марія Савчин розповіла про свою драматичну втечу з-під арешту в Перемишлі (драматичну передусім не тому, що довелося ви-

сльозами на очах» – про приїзд Марії Савчин до України, зустріч із сином, а також із першим чоловіком, «Орланом» (Василем Галасою), з яким вони, однак, уже були чужими.

Перевидання «Тисячі доріг» Марії Савчин рушає до читачів. А читачі, відповідно, здобувають додаткову можливість обміркувати трагічні, героїчні, неоднозначні та повчальні події середини минулого століття. □

Фото Лесика Панасюка

Фото з сайту «Suty News»

Ігор ГИРИЧ:

«Програма Грушевського втілюється й сьогодні»

Розмова з нашим особливим автором. Адже Ігор Гирич не лише нещодавно опублікував у «Смолооскипі» дві важливі для історичного самоосмислення книжки – «Михайло Грушевський: Конструктор української модерної нації» та «Київ в українській історії». Він давно й міцно пов'язаний з нашим видавництвом. Ігор Гирич розповідає про сьгоднішні рефлексії нашої історії, зокрема, доби Української революції, що їй виповнюється цьогогоріч сто років.

Пане Ігоре, ваша збірка статей про Михайла Грушевського, що побачила світ торік, привернула увагу читачів і має серед них резонанс. Ось лише вчора читав в інтернеті відгук на неї білоруського літературознавця Олександра Федута, тобто є й міжнародний ефект. Чим сьогодні актуальна і важлива для нас постать Михайла Грушевського?

Хоча б тим, що ми як суспільство ще не усвідомили всі аспекти діяльності Грушевського. Наприклад, ніхто вже не заперечує, що він був добрий історик, але Михайла Сергійовича недооцінюють як громадсько-політичного діяча. Адже політика це не лише боротьба за владу та її утримання, це й творення суспільного гла для політичної активності, власне, творення структури суспільства. А в цій

сфері Михайло Грушевський зробив, може, найбільше з усіх діячів межі XIX-XX століть. Він, за великим рахунком, розробив план постання модерної української нації (звідси й назва моєї книжки, «Конструктор модерної нації»). Для когось цікавішими та дівішими постають можуть здаватися Бандера чи Коновалець, але і їхні дії та радикальні програми були б неможливими без такого попередника, як Грушевський. Він, серед іншого, розбудовував український культурний простір і займався відмежуванням його від російського. Структурував цей простір, зокрема фактично створив українську національну науку, початком якої стало зорганізоване ним Наукове Товариство імені Тараса Шевченка (НТШ). Михайло Грушевський був першим тільки українським науковцем. Так само він став одним із творців української освітньої системи, запроваджував на Галичині приватні українські гімназії,

що їхню модель потім переносили вже на Наддніпрянщину після 1905 року. Взагалі, матрицю «Українського П'ємонту» важко уявити без Грушевського. Згадаймо і «Літературно-Науковий Вісник», і Видавничу спілку. Також саме Грушевський першим кинув гасло викладати українською мовою і влаштовувати в університетах катедри українознавства. Однією з головних своїх цілей Михайло Сергійович бачив українізацію міст через науку, освіту, творення там українського культурного простору. Якщо називати речі своїми іменами, ця програма втілюється і сьогодні, ми займаємося тим самим, тільки, звичайно, обставини тепер незрівнянно сприятливіші, успіхи очевидніші, а Грушевському було дуже непросто. Перекоаний, що саме задля цієї роботи він повернувся з еміграції вже до радянської України. Справа була зовсім не в якихось міфічних радянських симпатіях, визнанні більшовизму чи в

чомусь подібному – він просто побачив можливість працювати над українізацією, тобто над розвитком, «дозріванням» українського суспільства. Це в його розумінні було питанням, яке мало передувати здобуттю незалежності. Звідси й його двоступенева концепція самостійності – спершу повноцінна автономія, а вже потім окрема держава. Цю концепцію багато критикували, мовляв, Грушевський був «не державником», але ніхто не пояснив, чому ж тоді всі «державники» виявилися тією чи іншою мірою його учнями.

Що ще зі спадщини Михайла Грушевського потрібно видавати, досліджувати, що залишається в перспективі?

Зараз потроху видається майже повне зібрання його праць – приблизно на п'ятдесят томів. З них уже надруковано двадцять сім. Важливо продовжити цю роботу. Наприклад, дуже малою мірою опублікована епістолярна спадщина Михайла Грушевського. А це близько тридцяти тисяч листів! У цих листах і є його громадська активність, громадська позиція. Це ціла енциклопедія українського

Закінчення на 2-й стор.

Джойсівська традиція триває!

Олександр УСТИМЕНКО

16 червня в «Смолоскипі» вже вдруге відбулося святкування «Блумсдню». Це імпровізоване свято (більш відоме в англійській назві «Блумсдей») відзначають щороку прихильники письменника-модерніста двадцятого століття Джеймса Джойса і його легендарного роману «Улісс» (назва свята походить від імені одного з головних героїв твору Блума).

Розпочався «Блумсдень» із лекції. Цього разу про «Улісса», про те, чому його варто читати, розповідав відомий письменник, есеїст Михайло Бриних. Його лекція очікувано вирізнялася притаманними Бриниху іронією та гротеском.

Лекція від Михайла Бриниха

А далі відбулася головна частина святкування. Як і торік, це були інсценізовані читання роману. Логічно, що цього разу читали другий епізод. Він, щоправда, виявився менш «екстравертним», менш динамічним і наповненим дією, ніж перший. Це робило його не найвдачішим для інсценізації. Проте учасники дійства зуміли прочитати й зіграти свій текст і так, щоб потішити глядачів, і так, щоб звернути увагу на сам твір.

Отже, ролі читали й виконували: автор – Олег Жупанський, Стівен Дедал – Мирослав Лаук, внутрішній голос Дедала – Олег Коцарев (сам він представився Стівеновим «Підсвідомчиком», вдавшись до алюзій на щоденники Володимира Винниченка), Кокрейн – Олексій Жупанський, Комін – Галина Стефанова (як бачимо, на другий рік до «джойсівців» долучилася справді професійна і видатна українська акторка), Армстронг –

Олег Жупанський не випадково грав автора – він справді схожий на Джойса

Борис Превір, Толбот – Роман Веретельник, Сарджент – Олександр Мокровольський і Містер Дізі – Ростислав Семків. Режисером і організатором дійства традиційно виступила Катерина Рудик.

Також під час заходу відбулася вікторина на краще знання тексту Джойса та невеличка виставка листівок і малюнків Олени Павлової – як на «уліссівську» тему, так і інших.

Наступного року учасники обіцяють продовжити читання, вже третього епізоду. Отже, традиція триває. □

фото Нати Коваль

Учасники події – зоряне подружжя – Галина Стефанова та Роман Веретельник

Ігор Гирич...

Закінчення,
початок на 1-й стор.

життя межі XIX й XX століть. Досі не видано частину щоденників, спогадів. Нарешті, останнім часом ми знайшли близько ста його раніше не відомих статей. Планується видати і повну справу-формуляр з архіву ГПУ-НКВД.

Принагідно можна згадати, що Ви взяли участь у ще одному проекті, пов'язаному з добою Визвольних змагань – перевиданні спогадів гетьмана Павла Скоропадського. Ця постать сьогодні переосмислюється, стає все менш чорно-білою...

Так, і проект знайшов своє продовження – зараз готують до видання переклад мемуарів українською мовою, його переклала Елеонора Соловей. На жаль, до роботи над книжкою, що ми зробили, не вдалося долучити деяких фахівців, які зробили б розлогіші примітки (маю на увазі найбільшого скоропадськознавця Руслана Пирого) – сподіваємося на перевидання. Що ж до самої постаті гетьмана – справді, раніше його переважно або лише сварили, або лише хвалили. Настав час виважених, об'єктивніших оцінок. Павло Скоропадський мав і свої плюси, і свої мінуси, про що переконливо свідчать мемуари, як на мене, цілком щиро написані. На жаль, з гетьмана не вийшов державотворець у часах української революції. Суспільство не було готовим до його моделі державного устрою, а діючи, з якими він працював, виявилися майже погловіно політичними росіянами. Та й сам він станом на вісімнадцятий рік не відмовився від ідеї Великої Росії, можна сказати, що бачив себе гетьманом у розумінні XVII–XVIII століть. Зрозуміло, що йому було важко, він виховувався як політичний росіянин або, як тоді казали, малоросіянин, погано знав українські реалії, інерційно реагував на злобу дня, а не творив порядок денний. Іноді Скоропадського порівнюють із Маннергеймом, останній теж

був глибоко інтегрований в імперську еліту. Але Маннергейм мав за собою більш-менш зріле фінське суспільство, йому залишалося вирішувати суто мілітарні питання. Скоропадський такого тилу не мав. Суспільство було слабке й дезорієнтоване, сам гетьман мав амбівалентні погляди, постійно кидався з крайнощів у крайнощі.

Саме через це він мав утопічні надії примирити російських консерваторів з українськими лівими незалежниками?

Безумовно, він погано знав українську політику, український рух, перебував у полоні упереджень, а тому не мав підґрунтя для прийняття виважених, правильних рішень. Чи ж не абсурд, що він боявся Січових стрільців, єдину силу, на яку реально міг спертись у боротьбі з більшовиками? Навіть просив Австрію забрати їх з України. Хай Скоропадський і займався розбудовою армії, проте вся ця армія в підсумку опинилась у Денікіна. Його підтримка української культури, освіти, науки була важлива, але теж не надто послідовна. Нагадаю, що українські гімназії при ньому відкривались активно, але часто приватним коштом, коштом активістів, а не держави. Характерна історія з університетом Святого Володимира в Києві, який він не дозволив українізувати, натомість виділив для нового українського університету приміщення аж на Солом'янці, що тоді була практично вже й не в межах міста. Лише в Кам'янці-Подільському, де університет теж творився з чистого аркуша, вдалося досягти справді помітного результату.

До речі, Київський український університет тих років – теж малознана сторінка нашої історії. Яка була його подальша доля? Чи використали потім його базу?

Так, той університет став одним із «джерел» пізніше відкритого більшовиками Інституту народної освіти. А через нього – й нинішніх університетів Шевченка та Драгоманова.

Київ часів Визвольних змагань, взагалі суто український

історичний і культурний контекст нашої столиці – теж одна зі сфер Вашої діяльності. Згадати хоч би й книжку «Київ в українській історії», що Ви її видали також у «Смолоскипі». **То був 2011 рік. Здається, відтоді чимало змінилось, українське обличчя Києва постійно увиразнюється...**

Звичайно! Сьогодні ситуація інакша. І попит на цю тему зростає. Невипадково після «Києва в українській історії» я видав іще кілька книжок, путівників такого плану. Якщо говорити про образ Києва як історичного міста, в нас дуже довго домінував шаблон «імперського міста». І коли приїздили туристи, їм показували Софію, Лавру, а потім давали суто російський контекст. Події, наприклад, 1917–1920-х років найчастіше або повністю ігнорувались, або подавалися мимохідь. Київ тієї доби видавався таким туристам лише містом Булгакова. Тепер усе змінюється. Навіть у сфері тих-таки екскурсій «український Київ» щораз більше затребуваний. У Музеї історії України працює навіть спеціальний лекторій для екскурсиводів. З'являється якась підтримка держави. Образ Києва повинен трансформуватись, і він трансформується.

Як ці трансформації прискорити, чого ще бракує?

Коли говорити про епоху Визвольних змагань, бракує, наприклад, документальних фільмів. Потрібен ілюстрований журнал, хоч би й у форматі «Пам'яток України». В Києві є на це гроші, є фахівці, але поки якимось не виходить. Потрібні популярні, яскраві книжки, звичайно, теж з ілюстраціями. Треба популяризувати Київ Грушевського, Київ Єфремова, Київ Коновальця. І так – з усіма визначними українськими інтелектуалами. Те ж саме стосується й інших епох. Чи добре ми знаємо київські місця, пов'язані з «шістдесятниками»? Але з'являються нові публікації, сайти, ініціативи, самоорганізуються приватні екскурсії. Всього цього далі буде лише більше і більше. □

Спілкувався Олег Коцарев

НЮАНСИ ДЕКОМУНІЗАЦІЇ

Петро ВОЗНЮК

В Україні триває процес очищення від комуністичної спадщини. Однак наразі наша держава робить лише перші кроки до справді всеохопної декомунізації. Звісно, перші політичні рішення у цьому питанні – вже добре, але поки вони радше «відтіняють» величезне поле для подальших дій.

Наприклад, сам «профільний» закон про декомунізацію формально не забороняє чимало тоталітарних чи й відверто антиукраїнських символів. Зокрема, в тексті документу йдеться про зображення серпа і молота у поєднанні з п'ятикутною зіркою. Забороняється також будь-яка символіка колишніх держав «народної демократії». Але ж перелік червоних стигматів далеко не вичерпується емблемами країн радянського блоку чи державною символікою взагалі. А як бути із символами маоїстського Китаю та полпотівської Кампучії (ще двох повноцінних тоталітарних режимів XX століття – поряд зі сталінським СРСР та гітлерівською Німеччиною) чи, скажімо, некомуністичною ворожою символікою? Он, проти «георгіївських стрічок» уже довелось окремий закон приймати...

Утім, попри зазначені нюанси, в плані очищення від комуністичної символіки і протидії ворожій пропаганді нинішня українська влада все ж бодай намагається бути послідовною. Про деякі інші критично важливі сфери цього наразі сказати не можна.

Так, на 26-му році незалежності у багатьох галузях діє совєцьке законодавство. В Україні досі зберігають чинність близько 70-ти нормативних актів УРСР, зокрема три кодекси та 11 законів. Безнадійно застарілим є Житловий кодекс 1983 р., преамбула якого містить такі пасажі, як «перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції», «ленінські ідеї», «радянська держава», «комуністичне суспільство». Попри численні поправки, не витримують критики також Кодекс законів про працю 1971 р. і Кодекс про

адміністративні правопорушення 1984 р. Через міжфракційні суперечності та бюрократичну тяганину Верховна Рада ось уже понад десять років не може затвердити нові редакції цих документів. І хоча нещодавно Кабмін підготував для парламентаріїв пропозиції щодо десовєтизації вітчизняної правової бази, немає певності, що цього разу справа таки зрушить із мертвої точки.

Зберігається в Україні й совєцький адміністративно-територіальний поділ. Кількість та межі нинішніх адміністративних одиниць (надто – областей) визначалися господарсько-економічними, військово-стратегічними і навіть партійно-номенклатурними потребами СРСР. З історією та потребами Української держави вони не мають нічого спільного, створюючи ґрунт для регіональної клановості, а подекуди – і для сепаратистських прагнень.

І це не кажучи про такі «неорані» сфери, як, приміром, застаріла пострадянська модель економіки. Чи багато в чому зумовлене нею існування індустріальних монстрів-мегаполісів та інших нічим не виправданих у нових умовах ексцесів урбанізації.

Або про дотеперішню недоторканність старих управлінських кадрів та віджилих

бюрократичних структур і практик. У тій же Німеччині колишні члени НСДАП, навіть попри всі безсумнівні соціально-економічні здобутки нацистської влади до розв'язування нею світової бійни, були піддані суворій та повчальній процедурі денацифікації. А у нас ледь не кожний чиновник «за п'ятдесят» – «неякий» екс-комуніст чи комсомолец.

Тож українці важливо не зводити десовєтизацію лише до питань символіки і топоніміки. Повторю тут думку, одного разу вже висловлену мною на сторінках «СУ»: перейменування умовного «Ленінська» на умовний «Українськ» та скидання комуністичних бовванів мало що вирішить, якщо життям і далі запровадять представники попереднього збанкрутілого режиму, а то й прямі ідейні нащадки більшовиків. А таке більш ніж імовірно з огляду на характер регіональних «еліт» та перспективи зростання їхнього впливу на місцях унаслідок так званої «децентралізації». Спроба депутатів Одеської міськради «рекомунізувати» місто – лише перший дзвінок. Далі може бути...

Остаточну ж і незворотну декомунізацію України здатна здійснити лише суспільна сила, здатна підійти до справи комплексно та не зв'язана по руках і ногах із попередньою системою влади. □

Поезія зв'язкової УПА

Катерина Мандрик-Куйбіда. Вибрані твори. – Київ: Смолоскип, 2017.

Анна РАТУШНА

У «Смолоскипі» – чергова новинка, пов'язана з українським повстанським рухом сорокових-п'ятдесятих років двадцятого століття. Нагадаємо, саме нинішнього року відзначається 75-річчя від створення Української повстанської армії, а також і її першого бою (у ньому, як твердять історики, повстанці виступили проти нацистських окупантів). Символічно, що до цієї дати – поряд зі спогадами Марії Савчин, про які ми вже розповідали та розповідатимемо ще – вийшла друком книжка вибраних творів зв'язкової УПА, громадської діячки та поетки Катерини Мандрик-Куйбіди.

Перша і найбільша частина цього видання – вірші. Деякі з них відбивають почуття і світосприйняття спершу молодої дівчини, потім ув'язненої, але внутрішньо абсолютно не зламаной жінки, нарешті, людини звільненої, тієї, що повернулася до своєї країни та до «сродної праці». Інші мають публіцистичний характер або є типовою воєнною поезією. У своїй творчості Катерина Мандрик-Куйбіда виразно спиралася на народний варіант літературної традиції, а також на класичну спадщину української поезії.

Поетка продемонструвала різні підходи до поетичного

вислову. Ось, до прикладу, простий і декларативний ранній твір:

Ми стали у ряд на оцій
полонині
Обітницю скласти на зброї:
Свободу народам! Свободу
людині!

Нас кличуть боротись герої.

А ось внутрішньо складніший і багатозначніший текст:

Ми піднялись на ворогів,
Щоб довершити клич
Убивства осмисленого.

Повстали ми, щоб смертю
Смерть все ж подолати.

І світ покликаних своїм
доповнити іменням.

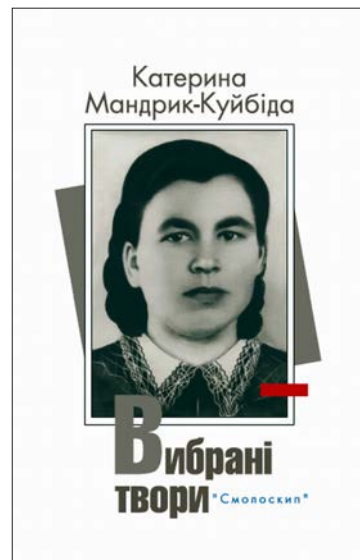
Особливий блок віршів Катерини Мандрик-Куйбіди утворюють речі, написані вже після арешту, в сталінському таборі (тобто, за великим рахунком, за логікою боротьби – в полоні). З одного боку, вони є документом боротьби (часто переважно внутрішньої, підпільної) людини за власну гідність, за життя, за людську сутність. Із другого – в них, попри весь очевидний трагізм і напруженість ситуації, виникає специфічний, естетично виразний філософський настрій і мудра сумовита іронія. Що ж, вони, ці поетичні знаки зрілості, найкраще свідчать про те, що свою боротьбу за самість в ув'язненні Катерина Мандрик-Куйбіда рішуче й беззаперечно виграла.

Морозом лютим, снігопадом
Із двадцять п'ятим роком нині
Мене весна вітала радо...
І вдарив конвоїр по спині.

Та зуміла наповнити доволі
лишню реальність знаками свого
внутрішнього світу:

Через роки приваблює домівка
Мигтінням світла в отворі
вікна:

Давним-давно не мащена
долівка...

На дворі сніг. Видзвонює
щедрівка.

Та так, що аж до карцеру луна!

Далі у збірці є багато інших віршів, породжених різними переживаннями, міркуваннями, політичними та моральними роздумами тощо. Але навряд чи можуть бути сумніви, що саме табірні вірші стали творчою вершиною Катерини Мандрик-Куйбіди, моментом найбільшої душевної напруги, найнасиченішого слова.

Традиційно цікавий і колоритний розділ книжки (як і в інших виданнях із серії «Вибрані твори») – «Фотоматеріали». Тут до

уваги читачів-глядачів – і юнацькі знімки Мандрик-Куйбіди, і фотографії з табору, і матеріали після звільнення та повернення до України, і копії різноманітних документів (від автографів віршів до гебешних постанов), і вітальні картки політв'язнів, і фотографії часів незалежності.

А завершальною частиною постає автобіографія Катерини Мандрик-Куйбіди. Власне, за формою це коротенькі мемуари, на жаль, незавершені. В них авторка розповідає про своє дитинство, юність у прикарпатському селі. З автобіографії видно, що, як і поезія цієї людини, сама вона походила з «гущі» простого народу, а тому чудово знала умови його життя, настрої, культуру. Є тут розповіді про участь у боротьбі УПА, про арешт і жорстокі катування з боку радянських силовиків, про перебування в таборі та повернення до України. Одним із провідних мотивів цих спогадів стали релігійні переконавання Катерини Мандрик-Куйбіди, які відстоювала все життя, а при нагоді й пропагувала.

«Вибрані твори» Мандрик-Куйбіди стали добрим внеском до умовного «архіву» історії та культури України середини двадцятого століття. □

Вікторія Дикобраз

Необхідне підкреслити: Збірка поезій. Серія «Лауреати «Смолоскипа»»

Київ: Смолоскип, 2016. – 144 с.
Ціна: 35,00 грн.

Цю книжку потрібно сприймати як випадок. Попри електичність тем і засобів, «Необхідне підкреслити» складена як цілісний продукт, своєрідна гра. Її можна читати наскрізь: послідовність віршів не хронологічна, проте утворює єдину історію із декількох малих. Або ні. Зрештою, найважливіше можна побачити на світлі.

Оксана Єфіменко

На нову ніч: Збірка поезій. Серія «Лауреати «Смолоскипа»»

Київ: Смолоскип, 2017. – 94 с.
Ціна: 35,00 грн.

Поезія Оксани Єфіменко м'яка на дотик, наче осінні листя, свіжа і несподівана, як перші птахи навесні. Лірика магічного споглядання, уміння помічати найменші деталі і відчувати суть речей – авторка нанизуює ці артефакти, як маленькі намистинки, виплітаючи справжнє поетичне намисто. Приміряти його вийде, якщо зануритися з головою у вир вражень. Спробуйте?

Світлана Лісовська

Контемп: Збірка поезій. Серія «Лауреати «Смолоскипа»»

Київ: Смолоскип, 2015. – 144 с.
Ціна: 35,00 грн.

«Контемп» – це просто слова, записані під музику, вірші як супровід чи як вказівник до вільних територій, відчуттів, спокус. В них легко народжується нова реальність, фрагменти часу перетасовуються самі собою, рядки приходять на поверхню паперу самі собою, темрява не посягає на світло, тиша довіряє звукам. Ця збірка для тих, кому радістю подорожей, танців, любові подобається насолоджуватися імпровізуючи, босоніж, спрагло.

Дарина Гладун

Рубати дерево: Збірка поезій. Серія «Лауреати «Смолоскипа»»

Київ: Смолоскип, 2017. – 272 с.
Ціна: 60,00 грн.

Маршрути наших днів і ночей мають форму кола, завершеного і недовкінченого водночас. Пульсуючі кола на воді розходяться, не лишаючи по собі слідів, і не повертаються більше ніколи. Натомість у дерева кола повільні та витончені, пов'язані між собою назавжди. Збірка Дарини Гладун – це шлях до висхідної точки, що проходить крізь біль і пам'ять, крізь поламані ребра та розрубані стовбури дерев. Лише так можна дістатися серця й побачити довершене коло життя.

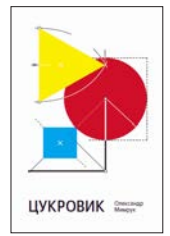

Олена Максименко

Неприкаяні: Збірка оповідань. Серія «Лауреати «Смолоскипа»»

Київ: Смолоскип, 2016. – 216 с.
Ціна: 60,00 грн.

Повість Олени Максименко «Неприкаяні» нагадує зібрані жмутки літніх трав, які сушаться на підвіконні. Вони мають свої імена, свій особливий аромат, кожен відроджує у пам'яті окремі спогади. Ці спогади стосуються того, ким ми були «до», «під час» і «після» ключових подій останніх років. Відрефлексована стихія життя хвилями занурює нас у насичену щільність мови, нагадує деталі, миттєві відчуття і переживання – конденсат тих подій і станів.

Олександр Мимрук

Цукровик: Збірка поезій. Серія «Лауреати «Смолоскипа»»

Київ: Смолоскип, 2017. – 112 с.
Ціна: 45,00 грн.

«Цукровик» – це книжка про ландшафти та пам'ять, а також про відмирання пам'яті разом з ландшафтами. Про фантомне переживання травм, набутих минулими поколіннями, які так чи інакше передаються поколінням наступним. Відчайдушна спроба затримати в тексті переживання, які супроводжують безперервний процес розкладу світоглядів, країн, тіл і навіть недовговічних елементів інфраструктури. Якщо буття і має якусь кінцеву мету, то назва їй – ентропія.

Сергій Комберянов

Краді пам'яті: Повість / 2-ге вид.

Київ: Смолоскип, 2017. – 216 с.
Ціна: 60,00 грн.

Уявіть собі, що одного дня вас повністю позбавили пам'яті. У вас є лише ваше тіло і ваша мова – чи достатньо цього, щоб бути повноцінною людиною? Як дізнатися, хто ви, скільки вам років, чи є у вас рідні? Головні герої цієї повісті за допомогою лікарів та слідчих шукають відповідь на ці питання, але найбільше їх турбує інше: хто з ними це зробив і чому?

Сергій Пантюк

Так мовчав Заратустра. Вибране: Збірка поезій

Київ: Смолоскип, 2017. – 384 с.
Ціна: 100,00 грн.

Усе має свої витoki. І нам завжди важливо вміти до них повертатися, повертатися зміненими, мудрішими і кращими. Знаходити біля витоків самих себе давніших і помічати зміни. Бачити, куди ми прийшли і звідки все починалося. Збірка Сергія Пантюка – спроба переосмислити власну поетичну дорогу, повертаючись до її витоків. Пройти нею знову, але вже маючи інший кут зору.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Ірина Загладько

Нарешті! Нарешті Ірина Загладько отримала другу премію (після кількох поспіль четвертих і третіх!) на смолоскипівському літературному конкурсі, й невдовзі ми сподіваємося побачити її поетичну книжечку. Наші читачі, напевно, вже добре знайомі з цією поеткою, а тепер вони мають нагоду порадіти новим її віршам.

* * *

З повним ротом піску
смажиш мені яечню з сіллю і цукром
шоколадом і помідорами
гірчицею та повидлом
Тим часом намагаюсь розсмішити
твое скам'яніле обличчя
бога пісковика
Ми – тридцятилітні підлітки
оступаємося в найбезглуздішому
перегинаємо палиці
змішуємо більше, ніж алкоголь
Додаєш до яечні
картон та скло
листя і траву
Я перемагаю і ти вибухаєш сміхом –
пісок вкриває яечню та стіл
забивається в мийку
та під холодильник
випадає морським дном
на всю квартиру
на весь наш перехідний вік.

3 колеса

Видаю тобі тебе між ребер ложечкою
маленькою ложечкою
якою так делікатно їдять зварені яйця з підставок.
Ці твої ребра, з-поміж яких видаю я,
то шпичі велосипедні
з колеса першої жінки
з її триколісного
з її підліткового
з її шосейного
з її шасі
з її коляски з дитиною
з її інвалідного.
Сидить у ньому,
доїла яйце, старенька,
постукує ложечкою по шпичках.

Фізаліс

сорочки лежать під снігом
не прасовані
не прані.
насіння з нагрудних кишень
вистрілює в мерзлоту і
лампадки фізалісу
жевріють над снігоболотним місивом.
комірець сорочки
задерся догори
перечіпаюсь.
Падаю.

Різдво

ягоди омели розбилися – як тепер її носитиму у гербарії?
його аркуші гортатиме той, в кого нігті білі, мов зуби.
ковзатиме пальцями по папері розмоклому
від соку ягід
може кислого соку може гіркого
дізнаєшся лише коли перегорнеш сторінку,
бо слиниш пальці язиком білим, мов нігті,
що білі, мов зуби, що білі, мов ягоди омели.
Але не такі білі, як сніг цього Різдва.

* * *

Зернятка малини
потріскують на зубах
наче крига
остання
й тонка
Червоні ягоди
фарбують язик в цей особливий
колір
В той
що збирає нас разом
і тримає в пучечку
у жмені
Колір
яким ми огортаємося
і який ми випромінюємо
яким відмічені всі шкірні хвороби
що як ті ягоди
дозрівають сезонно
палахкотять
гаснуть
ягоди
гаснуть
ягоди

Призупинятися

Осідають в кишнях розмінні монети чужих країн
я не знаю багато мов
я читала багато слів
і як тільки знову
буде змінено точний час
голос стане тонкий, шкіра стане легка
і волосся скуйовджене
проросте в черговий словник.
Хтось погасить вогонь
хтось приб'є автобану пил
тільки тихо-тихо костелу шпиль
розтинатиме одяг
пускатиме стомлену бігом кров
і монетний дощ
мов монетний стовп.

howl

Нескінченно довго вона нарізає цей салат
в утробі з зелених кахлів
в цьому місці все на своєму місці
і пес біля її ніг скавучить так,
що не можна нічого сказати
а головне – не можна сказати забагато.
Плач великого звіра
про зруйнованих шалом
відбивається від спітнілих стін
і осипається разом з її волоссям
прямо під тупе лезо ножа.
Вона нескінченно довго нарізає цей салат
вона нескінченно довго слухає пса
нескінченно і забагато

Путівник новинками жанру нон-фікшн

Володимир Тихий. Що читати: знайомство з non-fiction. – Київ: Дух і Літера, 2017.

Микола ТРЕТЯК

З'явилося доволі несподіване для нашого книжкового ринку видання – збірка рецензій на інші книжки. І не просто на інші книжки, а на твори в жанрі нон-фікшн, що саме набуває в Україні популярності – репортажі, есеї, документалістика, мемуари тощо. Автор, Володимир Тихий, спершу публікував їх протягом кількох років у газеті «Україна Молода», а ось тепер вони об'єдналися під загальною назвою «Що читати: знайомство з non-fiction».

«Знайомство» – добрий привід замислитися над рефлексією про поточні новинки як такою. В нашому інформаційному просторі постійно виникають рецензії, есеї, блоги чи інші матеріали про книжки (на щастя, часи, коли ЗМІ майже повністю ігнорували літературну тематику, позаду). Але чи часто ми маємо нагоду до цих публікацій повернутись, обміркувати, вирішити, що з порекомендованого рецензентами чи проаналізованого дослідниками хочемо спробувати погортати? Тези про нестримність інформаційного потоку, в якому тяжко щось запам'ятати, структурувати, відфільтрувати, давно стали загальним місцем, але саме такі

Володимир Тихий,
син дисидента Олексі Тихого

видання є спробами бодай якось зарадити ситуації. Отож, головною мотивацією для прочитання «Знайомства з non-fiction» і може бути бажання зорієнтуватись у новинках (відносних новинках – за останні кілька років, що, втім, лише посилює вибірковість) відповідної книжкової полиці.

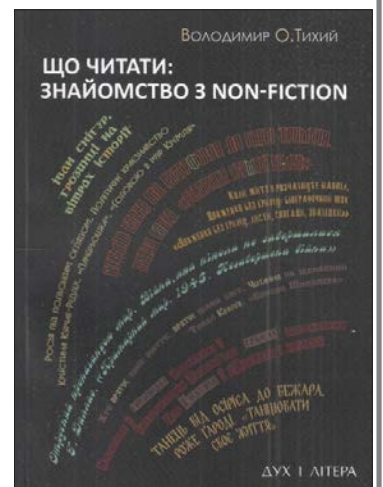
І вибір від Володимира Тихого – доволі широкий. Є тут і книжки, що добряче прозвучать свого часу. Наприклад, «Біла гарячка» поляка Яцека Гуго-Бадера про його подорож закутками «пострадянської цивілізації». Або «Відвага і страх» Олі Гнатюк про польсько-єврейсько-українські перипетії інтелігенції Львова під час Другої світової війни. Звернув увагу Володимир Тихий і на іншомовні видання. Так, книжка «Віддаляючись один від одного. Стан білої Америки, 1960–2010» Чарльза Маррея розповідає про новітнє розшарування у суспільстві Сполучених Штатів Америки, появу двох «класів» раніше більш гомогенної «білої Америки», відмінних і матеріальними статками, й цінностями. Інакше кажучи, про розшарування на

«компетентних-креативних-зможних» та «зубожілих-пасивних-байдужих-примітивізованих». Схема, ясна річ, дуже умовна, але в загальних рисах це те, про що говорять і пишуть не лише в зв'язку з США, а й про багато країн, зокрема в українському суспільстві тією чи іншою мірою такі тенденції теж відстежуються.

Звичайно, у «Що читати: знайомство з non-fiction» ви прочитаєте і про українські видання відповідного характеру. Це, серед іншого, огляд книжок краєзнавчої тематики, що описують дуже різні місцини нашої країни – від Дружківки до Східниці. Або таке масштабне видання,

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»
Електронна пошта:
knyharnia@smoloskyp.org.ua
Телефон: +38 044 425 23 93

як «Довженко без гриму. Листи, спогади, знахідки». В ньому миститись чимало не вельми знаної біографічної та творчої інформації про видатного, але так і недореалізованого творця двадцятого століття. А також –

автентичні документальні матеріали, аналіз мистецьких тенденцій тощо.

Видання «Що читати: знайомство з non-fiction» має начебто скромну й ужиткову функцію. Але в мене немає сумнівів: після його прочитання ви неодмінно захочете познайомитися бодай з кількома прорецензованими там книжками. Немає також сумнівів і в тому, яке задоволення «Знайомство з non-fiction» принесло самому Володимирові Тихому – бо ж який рецензент хоча б таємно не мріяв про те, щоб його рецензії збереглися надовгий час, ніж це заведено у сучасних ЗМІ? □

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Голова редколегії:
Олег Коцарев
Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 456
Тираж 1500 прим.